

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sint naturaliter mali, aut voluntate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

uerſi ſpiritus nobilia, vel minus nobilia corpora acceperunt, & ſecundum hoc oporteret, quod daemones quorum malitia eſt maior, haberent groſſiora corpora quam homines.

AD XII. dicendum, q̄ aia habet naturaliter ſibi vnita corporea organa, q̄ exiguntur ad naturales eius operationes. Apparere aut̄ hominibus nō eſt naturalis operatio daemone, neq; aliqua alia ad quā requiratur corporeum organū. vnde non oportet q̄ daemones habeāt corpora naturaliter ſibi vnita.

AD XIII. dicēdū, q̄ plura bona ſunt paucioribus meliora, dum tamen ſint ſingula vnus ordinis. Illud tñ qđ in vno habet perfectionē ſuā bonitatis ſicut Deus, multo melius eſt q̄ illud qđ habet ſuā bonitatē diſpartitam ſm diuerſas partes. & ſm hoc angelus qui eſt totaliter ſpiritus ſm ſuam naturam, eſt melior homine composito ex corpore & ſpiritu.

AD XIII. dicēdū, q̄ in angelo aut daemone ſi incorporei ponātur, nō eſt alia potētia neq; operatio niſi intellectus & voluntas. vnde Dion. dicit q̄ ea de diui. nomi. q̄ intellectuales ſunt omnes eorū ſubſtātia, virtutes, & operationes. Oportet enim q̄ virtus & operatio cuiuslibet rei cōſequat naturam ipſius. Angelus aut̄ non eſt intellectus ſecundū ſuā partem ſicut anima: ſed ſecundum ſuam totā naturam intellectualis eſt. vnde nulla virtus ſeu potentia in angelo pōt eſſe, niſi pertinens ad apprehenſionē vel appetitum intellectualem. Non autem eſt incōueniens, q̄ angeli aliqua corpora ſolo imperio voluntatis moueant motu duntaxat locali. videmus enim q̄ anima humana ſolo intellectu & voluntate mouet corpus ſibi vnitum. quanto autē aliqua ſubſtātia intellectualis eſt altior, tāto habet virtutem motiuam magis vniuerſalem. vnde ſubſtātia intellectualis ſeparata a corpore, pōt mouere imperio voluntatis aliquod corpus nō ſibi vnitum: & tāto magis quāto ſubſtātia intellectualis fuerit altior, intantum quod ministerio quorundam angelorum etiā corpora celeftia dicuntur moueri. Eſt autem ſolius Dei proprium, quod materia corporalis obediat ei ad nutum, quantum ad formarum ſuſceptionem.

AD XV. dicendum, q̄ angelus non agit immediate in aliquod corpus a ſe diſtās: quia vt Dam. dicit, angelus vbi eſt, ibi operatur: ſed tñ utendo quibusdam corporibus, quae ſolo imperio voluntatis localiter mouet, quorum virtus in medio diffunditur, operatur circa aliqua diſtātia: ſicut ex uirtute corporaliū rerum virtus ad aliquos corporales effectus, ſicut Auguſt. dicit in 3. de Trinit.

AD XVI. dicēdū, q̄ Aug. illud nō dicit aſſerendo ſed dubitando, quod patet ex ipſo modo loquēdi. Dicit n. 12. ſuper Gene. ad literam, Quo nā mō hae viſa in ſpiritu hominis veniant, vtrum ibi primitus informetur, an formata ingerant & in quadā conjunctione cernant, vt hominibus angeli oſtendant ſuas cognitiones rerum corporaliū propter ſimilitudines, qñ in ſuo ſpiritu cognitionē futurorum praeformant, & ſcire diſcillimum eſt, eſt iam ſciamus, diſſerere atque explicare operoſiſſimū. Eſt autē prima pars verior. ſ. q̄ angeli in imaginatione hominis formant ſimilitudines rerum quas demonſtrant. Non autem videtur rationabile, q̄ ipſi eas in ſpiritu ſuo forment, & formata in eis ſpiritus hominis uideat. Vnde etiam patet reſponſio ad XVI.

AD XVII. dicēdū, q̄ materia diſtentionib. ſubiecta, eſt principiū diſtinctionis numeralis in his in quibus inueniuntur multa indiuidua vnus ſpēi. huius

modi. n. non differunt ſm formam: ſed in angulis diſtinctio ſpecierum & indiuiduorum, quibus eis non inueniuntur plura indiuidua vnus ſpēi: vt alibi oſtenſum eſt.

AD NONVM dicendum, q̄ angeli nō ſunt in corpore. vnde nec ea q̄ ad motū localem pertinent, vniuerſe dicuntur de angelis & de corpore.

AD PRIMVM ergo corū, quae in contrarium dicuntur, poſſet reſponderi, ſi q̄ ſuſtineret q̄ dicitur ſuis corporibus ſicut nos: ſed magis habentur ſuum ſibi ſubiectū, vt Aug. dicit ſuper Gene. literā. vnde magis pōt daemones dici ſpiritus quāuis habeant corpora naturaliter ſibi vnita: ſerui quia etiam ipſe aer ſpiritus nominatur.

AD SECVNDVM pōt dici, q̄ Dion. omnino ſuperiores angelos eſſe incorporeos, ſicut & Philoſophi poſuerunt, pōt autē eſſe q̄ non exiſtunt daemones eſſe ex illis ſuperioribus angelis: ſed ex inferioribus, qui habent corpora naturaliter ſibi vnita. Aug. dicit in 3. ſuper Gene. ad literam, q̄ non noſtrum caeleſtes eos putant, vel ſuper caeleſtes angelos fuiſſe, vt Dam. dicit, q̄ princeps eorū pōt terreſtri ordini.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ ſicut aer eſt ſi eorū nō pōt ſimul cum alio corpore eſſe in eodē loco: nec tñ continet clauſtris, aut ianuis, quia per ſe ſi ſimas vias exire pōt: ita et de corporibus dicendum pōt, praeterim quia non eſt neceſſarium re, q̄ habeant magnum corpus naturaliter ſi ſi tum. Vnde etiam patet reſponſio ad quartum.

ARTICVLVS II.

Vtrum daemones ſint natura mali, q̄ voluntas.

SECVNDO quaeritur, vtrum daemones ſint natura mali, an voluntate. & videtur q̄ non voluntate ſed natura. In daemone enim, cum ſit ſubſtātia intellectualis a corpore ſeparata, nō eſt naturaliter intellectualis, qui dicitur uoluntas: ſed appetitio intellectualis non eſt niſi ſimpliciter boni, vt dicitur in 11. Meta. Nullus autē appetēdo id, quod eſt malum, volūtatē p̄pria fieri malus. Eſt ergo natura daemones p̄pria fieri malus. Eſt ergo natura daemones p̄pria fieri malus. Eſt ergo natura daemones p̄pria fieri malus.

¶ 2. Praet. Nihil innaturaliū immutabiliter eſt: quaeque n. res ſibi reſiſta redit ad ſuam naturam malitia daemone immutabiliter in eſt. ergo eis a natura. Sed dicēdū, q̄ huiusmodi immutabilitatis cauſa eſt uoluntas daemone.

¶ 3. Sed contra, effectus immutabilis nō pōt eſſe ab eius voluntate. ſed uoluntas daemone eſt mutabilis non potuiſſet de bono fieri malus propter naturam. Non ergo immutabilis malitia daemone eſſe ab eius voluntate. ergo eſt a natura.

¶ 4. Praet. Nulla potētia pōt eſſe in ſe diſtincta, ſicut uisus non potēſt uidere niſi uisibile obiectum uolūtatē eſt bonum apprehenſibile: non potēſt uoluntas tendere in aliquid, niſi apprehenſibile ſub ratione boni. Aut ergo eſt a natura, & ſic uoluntas nō eſt a natura mala apprehenſibile: aut non erit uere bonum. & ſic appetitio erit falſa. ergo cuiuſcunque apprehenſio nō eſt falſa, nec uoluntas eius pōt eſſe mala apprehenſibile: daemone eſt ſolum per intellectum, non cadit falſitas. dicit n. Aug. in li. 8. q. Quae intelligit uerum, nihil intelligit. & Philoſophus dicit q̄ intellectus ſemper eſt reſtūs. vnde & eſt a natura principia, quorum eſt intellectus non eſt a natura errare. ergo neq; uoluntas daemone pōt eſſe mala apprehenſibile.

Lib. 1. c. 17.

& lib. 3. c. 3.

D. 114.

Lib. 3. cap. 8.

tem. 3.

Lib. 12. c. 22.

non procul

a fine 10. 3.

¶ 5. Præf. Falſitas non accidit in intellectu noſtro niſi ſecundū q̄ cōponit & diuidit, & hoc eſt in quāntum in ratiocinando obnubilatur rō per phantaſiā: ſed intellectus ſubſtantie ſeparata a corpore non intelligit cōponendo & diuidendo; neq; ratiocinando, neque a phantaſmate, quod non eſt ſine corpore, ergo dæmon qui eſt ſubſtantia ſeparata a corpore, non pōt errare ſua intellectu, & ſic et uidetur quod uoluntas eius non poſſit fieri mala.

¶ 6. Præf. Intelligentiæ ſubſtantia & operatio eſt ſūpra tēpus, & in momento æternitatis: ſed q̄ huiusmodi eſt, immutabile eſt, ergo cū dæmon ſit ſubſtantia intellectualis, eius operatio non pōt mutari de bono in malū, ſecundum operationem uoluntatis.

¶ 7. Præf. Diony. dicit 4. c. de diu. nomi. q̄ malū eſt corruptio boni: corruptio autem nō inuenitur in his, quæ carent contrarietate, ſicut in corporib. celeftibus: ſed ſolū in his quæ habēt cōtrarietate, in elementis & elementatis. Contrarietas autem inuenitur quidem in rōne, eo q̄ non habet uiam ad opoſita: non aut in intellectu qui ſiſtit in uno, unde cōparatur ad rōnem, ſicut centrum ad circuli circumſtantias ad tempus, ut Boe. dicit in 4. de cōſola. ergo malū uoluntarij peccati non poteſt inueniri in dæmonib. qui non ſunt ſubſtantie ratiōnales ſicut homines ſed intellectuales, ſicut angeli.

¶ 8. Præf. Subſtantie ſpirituales ſunt nobiliores quā corpora celeftia: ſed in motu corporum celeftium non poteſt accidere error: ergo multo minus in motu uoluntario ſubſtantie ſpirituales.

¶ 9. Præf. Ideo homo poteſt ſua uoluntate fieri malus, quia pōt appetere aliquid, quod eſt ſibi bonū ſecundum naturam ſenſibilem, & eſt ſibi malum ſecundum naturam intellectualem: ſed hoc non hēt locū in dæmone, quia nō eſt cōpoſitus ex ſpiritu & corpore, ſicut homo: ergo dæmon non poteſt propria uoluntate fieri malus.

¶ 10. Præf. Dī in lib. de Cauſis, q̄ ſubſtantia intellectualis q̄ ſcit eſſentiam ſuam, ſcit reliquas res, & quando ſcit reliquas res, ſcit eſſentiam ſuam, ergo quacūq; una re cognita, cognoscit oia. Nō ergo pōt contingere q̄ in aliquo ſubiecto appetibili conſideret unam circumſtantiam ſecundū quam eſt bonū, & non conſideret aliam ſua quam eſt malum. Ex hoc autem uidetur procedere malitia uoluntatis, q̄ conſideratur aliquid prout eſt bonum ſecundum quid, & non conſideratur ſecundum q̄ eſt malum ſimpliciter: ergo uidetur quod in ſubſtantia intellectuali, cuiusmodi eſt dæmon, non poſſit eſſe malitia uoluntatis.

¶ 11. Præf. Malitia uolūtatis eſt, quæ eſt corruptiua uirtutis per ſuperabundantiam uel defectum: ſed circa uerū quod eſt bonum appetibile intellectualis ſubſtantie, non poteſt eſſe aliqua ſuperabundantia: quia quantumcūq; aliquid eſt magis uerum, tanto melius eſt, unde in dæmonibus non eſt malitia uoluntatis.

¶ 12. Præf. Si dæmō eſt factus malus uoluntate, aut uoluntate deficiente, aut non: ſed non pōt dici q̄ ſit factus malus uoluntate non deficiente, quia talis uolūtas eſt bona arbor, quæ non pōt facere fructū malum, ut dī Mat. 7. Si aut uoluntate deficiente, ipſe defectus boni eſt quoddā malū, ut dicit Diony. 4. c. de diu. nom. & tunc iterū quæretur de illo malo, utrū cauſetur ex aliqua uoluntate deficiente, & ſic ſemper: cum ergo non ſit procedere in infinitum, uidetur quod prima cauſa malitiæ dæmonis

non ſit uoluntas, ſed magis natura.

¶ 13. Præf. Volūtas hoīs mouet ad malū ex tribus. ſ. ex carne, mūdo, diabolo: ſed ex his nō mouet uoluntas dæmonis, ergo nō eſt factus malus uolūtate.

¶ 14. Præf. Poſterior eſt gratia cum natura, quā natura ſola: ſed gratia cum natura, ſi non proficit, deficit: quia chantas aut proficit, aut deficit, ut Bernardus dicit, ergo natura etiam ſola ſi non proficit deficit: ſed natura dæmonis non potuit per ſe proficere: ergo ex neceſſitate deficiens factus eſt malus: Non ergo eſt malus uoluntate, ſed natura.

¶ 15. Præf. Illud quod in eſt alicui in primo inſtanti ſuæ creationis, in eſt ei naturaliter: ſed dæmon potuit eſſe malus in primo inſtanti ſuæ creationis, quod uidetur ex hoc quod lux corporalis, & quædam alia et creature poſſunt habere in primo inſtanti ſuæ creationis quo eſſe, incipiunt actum ſuum: anima etiam pueri in primo inſtanti quo creatur, inſicitur, ergo dæmon eſt naturaliter malus.

¶ 16. Præf. Duplex eſt operatio Dei. ſ. creatio & gubernatio: ſed non repugnat bonitati gubernantis, q̄ aliquod malum eius gubernationi ſubijcitur, ergo non repugnat bonitati creatis q̄ aliquod malum ab ipſo creetur, & ita potuit creare dæmonem malum, & ſic eſſet naturaliter malus: q̄a quod in eſt alicui ex ſua creatione, naturaliter in eſt ei.

¶ 17. Præf. Qui poteſt totum, poteſt & partem: ſed Deus poteſt angelo iuſto auferre ſimul naturam & iuſtitiam, redigendo ipſum in nihilum, ergo etiam in principio potuit angelos priuare iuſtitia, ergo potuit ipſum facere malū, & ſic eſſet naturaliter malus: q̄a hoc eſt uiciniq; naturale, quod eſt ei a Deo.

¶ 18. Præf. Quibusdā hominibus ex corpore in eſt in naturalis inclinatio ad malū, ſicut quidam ſunt naturaliter iracundi uel luxurioſi: ſed dæmones ſecundū quosdā habent corpora naturaliter ſibi unita, ergo ſecundū hoc, poſſent eſſe naturaliter mali.

¶ 19. Præf. Contra eſt, quod Dion. dicit, quod neque dæmones natura ſunt mali.

¶ 20. Præf. Quod in eſt alicui naturaliter, in eſt ei ſemper: ſed dæmon aliquando fuit bonus, ſecundum illud Ezech. 28. Plenus ſapientiæ in delitijs paradī fuiſti, ergo non eſt naturaliter malus.

¶ 21. Præf. Super illud Pfal. 68. Quæ non rapui tunc exoluebam, dicit glo. quod diabolus uoluit rapere diuinitatem. Anſel. etiam dicit in li. de Caſu diaboli, quod deſeruit iuſtitiam uolendo quod non debuit, ergo uoluntate eſt malus, non natura.

¶ 22. Præf. Dicēdū, q̄ aliquid dī malū dupliciter. Vno modo, quia eſt in ſe malum, ſicut furtum uel homicidium, & hoc eſt ſimpliciter malū. Alio modo dī aliquid malum alicui, & hoc nihil prohibet eſſe ſimpliciter bonum, ſed ſecundum quid malum: ſicut iuſtitia, q̄ eſt ſi ſe & ſimpliciter bona, in malū latroni uertitur, qui per eam punitur. Cum autē dicimus aliquid naturaliter eſſe malū, dupliciter intelligi poteſt. Vno modo, ut malum ſit natura ipſius, uel aliquid nature eius, ſiue proprium accidens cōſequens naturā. Alio modo, poteſt dici aliquid naturaliter malū, quia eſt ei naturalis inclinatio ad malū: ſicut quidā hoies ſunt naturaliter iracundi, uel concupiſcentes pp̄ complexionē. Primo ergo modo, nihil prohibet aliquid eſſe naturaliter malū in his, quibus naturaliter contrarietas in eſt: ignis quidē in ſe bonus eſt, ſed naturaliter eſt malus aquæ, quia eā corrūpit, & eōuerſo, & eadem rōne lupus eſt naturaliter malus ouī: ſed q̄ aliquid hoc modo ſit in ſe naturaliter

In li. de gratia & libe. arb. a. med. il lius aliquid tale habet.

Cap. 4. p. 4. in medio.

Glo. ordin. ibi ex Aug. cap. 1. in fine præcipue.

D. 841.

Ius. Non n. appetit aliquid malum, sed quoddam bonum sibi conueniens: inordinate tñ, & immoderate illud appetit, quia scilicet non appetit illud vt assequendum p̄ diuinā gratiam, sed per propriā virtutem. quod excedebat modum suę conditionis, vt Dionysius dicit. 4. cap. de Diu. no. Auerſio ergo dæmonibus est malum, in quantum scilicet eorū appetitus auertit se a directione superioris regulę, & conuenientium ipsius excessus, in quantum, si appetendo bona conuenientia modum suum excederunt. Semper aut̄ in p̄tō defectus intellectus vel rōnis, & voluntatis p̄portionabiliter se concomitantur. unde nō oportet ponere in primo p̄tō dæmonis talem defectum intellectus, vt aliqd falsum existimauerit, puta aliquod malum esse bonum: sed in hoc q̄ defectus ab apprehensione suę regulę, & ordinis eius.

AD QUINTVM dicendum, quod ex hoc q̄ dæmon non vitur phantasia nec discursus rationis, & p̄ alia huiusmodi potest haberi, quod in his quę ad naturalem cognitionem pertinent, non errat, vt existimet aliquid falsum esse verum: quia cum Deū propter infirmitatem eius apprehendere non possit, nihil prohibet quod intellectus eius defecerit in apprehendendo sufficienter ordinē diuini regimini, & ex hoc consecutum est peccatum in eius voluntate.

AD SEXTVM dicendum, q̄ non oīa, q̄ sunt supra tēpus, equaliter in æternitate sunt, & p̄ consequens nec equaliter immobilitate habent. nā Deus est p̄fecte æternus, & immutabilis. Alia vero substantia q̄ sunt supra tempus, participat æternitatem, & immutabilitatem vnaquęq; s̄m suum gradum. videmus enim q̄ mutabilitas consequitur quandam totalitatem. Quę enim aliquid particulariter recipiunt, quasi de vna parte in aliam mutatur, sicut materia elementorum, quia non recipit simul oēs formas corporales, vel aliquam formam completam continentē virtualiter in se omnes (sicut patet de materia celestis corporis) inde est, quod mutatur de una forma particulari in aliam, quod non cōtingit in materia corporis celestis: & tamē quia corpus celeste particularem quendam situm habet, sit in eo renouatio situs. Sic ergo intellectus angeli habet quidē totalitatem in obiecto p̄ comparationem ad nostrū intellectum, q̄ ex diuersis singularibus colligit formā vniuersalem. Intellectus vero angeli ipsam formā vniuersalem s̄m seipsam apprehendit: & tñ intellectus angeli per comparationem ad intellectum diuinū, particularitatem habet in suo obiecto. Nā intellectus diuinus comprehendit vniuersaliter totum ens, & totam veritatem in vno. vnde intellectus eius est omnino immutabilis s̄m suam operationē. Non enim habet, vnde de vno ad aliud transferat: quia omnia simul in vno considerat. Intellectus vero angeli qui non omnia in vno considerat, sed particulariter aliquid in seipsis, potest de vno in aliud pertransire: tamē quātum ad hoc operatio eius immutabilis est, quod semper intelligit. Et similiter considerandum est circa voluntatem, cuius operatio proportionatur operationi intellectus. vnde non est inconueniens, si uoluntas angeli de bono in malum mutetur.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ p̄t̄m dæmonis nō puenit ex defectu rōnis, q̄ haberet rōnē cōtrarietatis. Nō n. approbavit malū p̄ bono, nec verū p̄ falso: sed solum ex defectu q̄ habuit rōnem negationis, in quantum, si uoluntas eius non fuit regulata regula diuini regimini. Qui quidem defectus p̄t̄ habere locū in natura intellectuāli cōtrarietate carente.

A **AD OCTAVVM** dicendum, q̄ corpora celestia subdunt regulā diuini regimini, non quasi se agentia, sed quasi ab alio acta vel mota. Et si in motib. eorū esset aliquis defectus, vel deriuatio ab ordine diuinę regulę, nō hoc redūderet in defectū Dei ordināris, q̄ nō p̄t̄ deficere. Sed intellectuāles, & rōnales naturę subdunt diuino regimini, quasi se dirigētes s̄m regulā diuinā: vnde p̄t̄ inordinatio in eis accidere ex eorum defectu, absq; defectu regentis.

AD NONVM dicendum, q̄ rō illa concludit, q̄ in dæmonib. non potuit esse peccatum hoc modo, q̄ appetent aliquid malum sibi quasi bonum: q̄ p̄ simpliciter naturę ipsorum, non est dare q̄ sit aliquid eis bonum secundum vnā partem, quod non sit eis bonum secundum aliam.

AD X. dicendum, q̄ intelligentia qñ scit essentiam suā aut reliquas res, scit p̄ modū substantię suę. Cā aut̄ prima excedit modū substantię angeli uel dæmonis, vnde nō oportet q̄ angelus, cognoscēdo essentia suā apprehēdat totū ordinem diuini regimini.

AD XI. dicendum, q̄ ē tō illa concludit, q̄ dæmō nō peccauit ex eo q̄ appeteret aliquid, quod esset malum per superabundantiam uel defectum.

AD XII. dicendum, q̄ dæmon peccauit uoluntate deficiente, & ipse defectus voluntatis est peccatum eius: sicut homo currit corpore suo moto, & ipse motus corporis est cursus eius.

AD XIII. dicendum, q̄ illorū trium mouentium ad peccandum unum mouet, scilicet diabolus per modum persuadentis: alia uero duo, scilicet caro & mūdus per modum allicientis. Et quāuis dæmōnes non peccauerint ex aliquo alio persuasi, peccant tñ allicti, non a carne quam non habent, nec a reb. sensibilib. mūdū, quibus non indigent, sed a pulchritudine suę naturę. unde dicitur Ezech. 28. perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.

AD XIII. dicendum, q̄ nō est intelligēdū charitatem semp̄ actualē diminui, qñ non proficit actu: sed qñ nō proficit in hōie, disponitur ad defectū p̄p̄ seminata peccatorū, quę ex corruptione humanę naturę proueniūt. sed hoc in angelo locū nō habet.

AD XV. dicendum, q̄ Angeli in primo instāti creationis actū aliquē uoluntatis hęc potuerunt: non tñ in primo instāti creationis ipsorum potuit esse actus ipsorum quo sunt mali effectū, cuius ratio postea ostendetur. Nec est simile de anima humana, quę inficit in primo instāti suę creationis q̄ hęc infectio non est ex operatione aīę, sed ex unione eius ad corpus infectum, quod de angelo dici nō p̄t̄.

AD XVI. dicendum, q̄ oīa q̄ subdunt operi creationis, p̄cedūt ex Deo, sicut ex principio. Et q̄ Deo nō ē actor malorū, impossibile ē q̄ aliqd malū op̄i creatiōis subiaceat: sed multa subdūt op̄i diuinę gubernationis, quorū Deo nō est actor, sed solū p̄missor: & iō gubernationi eius p̄t̄ aliqua mala subesse.

AD XVII. dicendum, q̄ iustitiā gratuita Deus hōi subtrahere p̄t̄ salua sua iustitia, et sine p̄t̄ō, q̄ gratis eā dedit ex sua largitate supra modum naturę: si tñ subtraheret iustitiā gratuita p̄ modū p̄ditiū, nō ex hoc efficeret malū, sed remaneret bonus bonitate nālī. Iustitia uero nālī cōsequit̄ naturā intellectuāle & rōnale, cuius intellectus nālīter ordinat̄ ad uerū, & uolūtas ad bonū. unde nō p̄t̄ esse, q̄ talis iustitia subtrahat̄ a Deo rōnali naturę, ipsa natura manēte: p̄t̄ tamen de potentia absoluta naturam rōnalem in nihilum redigere, subtracto influxu essendi.

AD XVIII. dicendum, q̄ etiam si dæmōnes essent Quęst. dis. S. Tho. Z cor.

Art. 4. h. ius q.

In argu. p. situm.

corporei, non possent habere naturalem inclinatio-
nem ad malum, ratione supradicta.

In corp. art.

ARTICVLVS III.

Vtrum diabolus peccando appetierit aequalitatem diuinam.
TERTIO quaeritur, vtrum diabolus peccado ap-
petierit aequalitatem diuinam. Et videtur quod
non. Dicit enim Dionysius, 4. capite de diuinis nomi-
nibus, quod auersio est in daemonebus malum: sed ille
qui appetit aequalitatem alicuius, vel similitudinē,
non auertitur ab eo, sed magis suo appetitu acce-
dit ad eum. ergo diabolus non peccauit aequalita-
tem Dei appetens.

Ca. 4. p. 4. cir-
ca medium
illius.

Cap. 4. p. 4.
circa mediū
illius.

Ex ca. 4. colli-
gitur.

¶ 2. Præter. Dionysius ibidem dicit, quod malum in daemo-
nibus, est excessus conuenientium ipsis: quia, si appetie-
runt excellenter habere id, quod eis conueniebat.
Sed habere aequalitatem Dei nullo modo conueniebat
eis. Ergo non appetierunt aequalitatem diuinam.

¶ 3. Præter. Anselmus dicit in libro de casu diaboli, quod dia-
bolus hoc appetijt ad quod peruenisset si stetit:
Sed non peruenisset ad aequalitatem Dei: ergo non
appetit aequalitatem Dei. Sed dicendum, quod non ap-
petijt aequalitatem Dei absolute: sed quantum ad ali-
quid, quantum ad hoc scilicet, quod est præesse mul-
titudini angelorum.

Li. 5. c. 4. pa-
rā a prim.

Homil. 34. i.
Euang. ante
medium.

¶ 4. Sed contra, diabolus non peccauit appetendo il-
lud, quod ei competebar secundum ordinem suae naturae:
sed ab eo quod est secundum naturam, cecidit in illud, quod
est extra naturam, ut Damascius dicit. Sed præesse om-
nibus alijs angelis competebar ei secundum ordinem natu-
rae, secundum quam erat eminentior alijs, ut Gregorius
dicit in quadam Homilia, ergo non peccauit ex hoc
quod appetijt præesse multitudini angelorum.

¶ Si dicatur, quod appetijt præesse multitudini an-
gelorum similiter sicut Deus, Contra Ioannem, 5. dicitur.
Quaecumque facit pater, hoc & filius similiter
facit. Sed per hoc quod filius similiter facit sicut & pa-
ter, probat Augustinus, quod filius est absolute patri aequalis.
ergo secundum hoc diabolus appetiuit absolute
aequalitatem diuinam. Item dicendum quod diabolus
appetit aequalitatem diuinam, quantum ad hoc quod
est non subesse Deo.

Li. 6. de Tr.
c. 3. & 2. t. 3.

¶ 6. Sed contra, nihil potest esse nisi participando
diuinum esse, quod est ipsum esse subsistens: omne
autem participans est subiectum participato. Si ergo
appetit non subesse Deo, sequitur quod appetijt
non esse, quod est inconueniens, quia qualibet res
appetit esse. Sed dicendum quod uoluntas potest esse et
impossibile, ut dicitur in 4. Eth. & ita angelus po-
tuit uelle esse absque hoc, quod subesset Deo, quā-
uis sit impossibile.

Li. 3. c. 2. pa-
rā ante me-
dium t. 5.

¶ 7. Sed contra, quāuis uolūtas possit esse impossi-
biliū: non tamen potest esse non apprehensorū, quia bonū
apprehensum est obiectum uolūtatī, ut dicitur in 3. de
Aia. Sed quod aliquid præter Deum habeat esse, & non
sit sub Deo, non cadit sub apprehensione: quia im-
plicat contradictionem. hoc enim significat esse
de quocumque; alio dicitur, subijci Deo per modum
participationis, ergo nullo modo potuit angelus appe-
tere non subesse Deo. Sed dicitur quod illud, quod im-
plicitate contradictionē implicat, quicquid; cadit sub ap-
petitu uolūtatī, quia ratio est perturbata. Et ita per
turbationē cognoscitiue uirtutis, diabolus potuit
appetere illud, quod contradictionem implicat.

Li. 3. c. 6. 49.
& seq. 123.

¶ 8. Sed contra, perturbatio rationis est aut pena, aut cul-
pa, sed primā culpā diaboli de qua nunc agitur, non pœ-
nit neque culpa, neque pena, ergo non potuit ex perturba-
tione rationis appetere aliquid contradictionē implicās.

¶ 9. Præter. Diabolus per liberum arbitrium potuit
cuius actus est eligere: sed electio non est impo-
ssibile, licet uoluntas impossibile sit, ut dicitur in
Ethi. ergo diabolus non potuit appetere non esse
Deo, aut aequalitatem Dei, cum hoc sit impossi-
bile.

¶ 10. Præter. Augustinus dicit in libro de Natura boni
& mali, quod diabolus non potuit appetere aequalita-
tem Dei per hoc, quod desideret aliquid melius
liorum, sed nihil potest esse melius quod esse Deo
ergo non potuit diabolus peccare appetendo aequa-
litatem Dei per hoc, quod desideret aliquid melius.

¶ 11. Præter. Sicut Augustinus dicit in libro de Doctrina
Christiana, Omnis peruersitas est frui rebus utendi
ut rebus fruendis. sed si diabolus appetijt aequa-
litatem non appetijt eam ut utens, quia non
tuit eam referre in aliquid melius: si autem utens
non peccauit, quia fruebatur re fruenda. Ergo
lo modo peccauit appetendo aequalitatem Dei.

¶ 12. Præter. Sicut intellectus fertur in id quod est
connaturale, ita etiam uoluntas: sed non est con-
naturale diabolo quod sit Deo equalis. ergo
potuit appetere.

¶ 13. Præter. Appetitus non est nisi boni: sed hoc
fuisse bonum diabolo quod esset Deo equalis, quod
gradū superioris naturae transferret, iam ipse
natura deficeret: sicut si equus fieret homo, non
equus. ergo diabolus non appetijt aequalitatem
Dei.

¶ 14. Præter. Iudorus dicit in libro de Summo bono
diabolus non appetijt ea quae Dei sunt, sed quae
sunt: sed aequalitas est maxime Dei. ergo
non appetijt Dei aequalitatem.

¶ 15. Præter. Sicut bonum & malum opponuntur
similiter laudabile, & vituperabile: sed esse
laudem Deo est reprehensibile, & vituperabile
laudabile est esse summe similem Deo, quod
net ad rationem aequalitatis. non ergo
cui appetendo Dei aequalitatem.

Sed contra est, quod super illud Phil. 2. dicitur
arbitratus est se esse aequalē, dicit Glossa
usurpauit sibi Dei aequalitatem. loquitur
ergo diabolus appetijt aequalitatem Dei.

¶ 2. Præter. Super illud Ps. 14. Quae non rapui
dicit Glossa, quod diabolus uoluit rapere diuinam
perdidit felicitatem, ergo appetijt aequalitatem
Dei.

¶ 3. Præter. Imaia 14. dicit de Luciferō quod dixit,
eclsi. sed hoc non potest intelligi de empyrio, in
alijs angelis fuit cōditus. Ergo intelligit de
cōtra Triā, uoluit ergo cōscendere ad aequalitatem
Dei.

¶ 4. Præter. Sicut accipi potest ab Augustino in 9. de Tr.
fertur appetitus quā intellexit. unde ante
perfecte se non cognoscit, appetit se perfecte
scire. Intellectus autem angeli cognoscit
esse infinitum. ergo ad hoc magis potuit
cuius appetitus, ut appeteret Deo esse aequalis.

¶ 5. Præter. Illa quae non possunt diuidi secundum
ram, possunt quandoque diuidi secundum
tem & rationem. unde nihil prohibet quod
appetat id ad quod sequitur non esse, sicut carnis
feria, licet non appetat non esse. Similiter ergo
tur, quod nihil prohibeat quod diabolus appetat
Dei aequalitatem: quāuis ad hoc sequatur
ipse non esset de his quae pertinent ad esse.

¶ 6. Præter. Augustinus dicit in libro de Lib. arbitrio
maxime in omni peccato dominatur: sed peccato
diaboli fuit maximum, quia fuit primum in
nere. ergo habuit maximam libidinem, ergo
tijt maximum bonum, quod est Dei aequalitas.